مدیریت شهری
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018
۵۱۱-۵۳۳
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۸/۲۳ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱۰/۲۸

تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های بومی حکمروایی خوب روستایی

سید عارف موسوی- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، ایران.
مصطفی طالشی*- دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، ایران.
علیرضا دربان آستانه - استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران، ایران.

چکیده
حکمروایی خوب روستایی رهیافتی تطبیقی است که از طریق رفتار و قاعده مندی و نهادینه شدن پاسخگویی، مشارکت مردمی، شفافیت، قانونمندی، مسئولیت پذیری، اجماع محوری و مانند اینها تحقق پذیر است. بر همین اساس می توان حکمروایی خوب روستایی را کنش و واکنش متقابل مسئولان و برنامه ریزان در سطح کلان و خرد برای اجتماعات محلی با مردمی که از برنامه‌های توسعه متاثر می شوند تعریف نمود. قدر مسلم اینکه اهمیت و ضرورت واکاوی حکمروایی روستایی بدون شناسایی، تدوین و اعتبار سنجی شاخص‌های بومی و تاثیر گذار تحقق پذیر نخواهد بود. از اینرو، این مقاله در صدد تدوین و اعتبار سنجی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی است تا برنامه‌ریزان و محققان بتوانند در مطالعات مدیریت توسعه روستایی یا ارزیابی پروژه‌های روستایی از این مولفه ها، شاخص‌ها و گویه‌ها که به تأیید کارشناسان مسایل روستایی رسیده است، استفاده کنند. مطالعه حاضر از لحاظ هدف و ماهیت کاربردی و از لحاظ روش توصیفی- پیمایشی است. همچنین جامعه آماری شامل ۳۵ نفر از متخصصین جهت بررسی ۹ شاخص اصلی و ٤٨ گویه است. برای اعتبار سنجی و دستیابی به اجماع نظر متخصصان برای اولویت بندی شاخص‌ها از روش‌های رتبه بندی مستقیم، توان رتبه ای، عکس پذیری رتبه ای، آماره‌های میانگین و انحراف معیار استفاده شده است. همچنین برای مشخص شدن کیفیت گویه‌ها از دو روش نسبت روایی محتوا ** (CVR) و شاخص روایی محتوا*** (CVI) استفاده شد. در این تحقیق نتایج مطالعه نشان داد از شاخص‌های ۹ گانه مورد بررسی طبق میانگین استاندارد سه روش فوق برای اولویت بند شاخصها؛ مشارکت(۰,٤۲) اجماع محوری(۰,۲۸) عدالت محوری(۰,۲۱) مسئولیت پذیری(۰,۱۹) شفافیت(۰,۳۳) پاسخگویی(۰,۲۵) قانونمند(۰,۲۰) مشروعیت (۰,۲٤) کارایی و اثر بخش (۰,۲۰) از نظر متخصصین کسب نمودند. همچنین در بررسی کیفیت گویه‌ها از مجموع ٤٨ گویه، ٤۲ گویه به عنوان گویه‌های مناسب برای حکمروایی خوب روستایی شناسایی شدند که از این تعداد ۸ گویه به شاخص مشارکت، ٤ گویه به شاخص اجماع محوری، ٤ گویه به شاخص عدالت‌محوری، ٤ گویه به شاخص مسئولیت‌پذیری، ۷ گویه به شاخص شفافیت، ۳ گویه به شاخص پاسخگویی، ٦ گویه به شاخص قانونمندی، ٤ گویه به شاخص مشروعیت و ۸ گویه به شاخص اثربخشی تعلق دارند.

واژگان کلیدی: اعتبار سنجی، شاخص، برنامه‌ریزی، حکمروایی، حکمروایی روستایی.

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۲۸۱۷۷٤۷۷؛ رایانامه: talesh_mo@gmail.com

Development and accreditation of rural good governance indicators

Abstract
Good governance in rural areas, through comparative approach and behavior regularity and institutionalization of accountability, public participation, transparency, rule of law, accountability, consensus oriented, and so it can be done. Accordingly, it can be good governance of rural interaction between officials and planners at macro and micro levels for local communities with people who defined development plans would be affected. Of course, the importance of rural governance analysis without identification, formulation and validation of indicators of domestic and influence will not be realized; The purpose and nature of the study and application of correlation method. The population consisted of 35 experts to study the 9 main index and 48 items. To validate and obtain expert consensus criteria for prioritizing methods positive ratings, rankings, reverse of the rank statistics mean and standard deviation were used. The two methods for determining the quality of the items of content validity ratio (CVR) and content validity index (CVI) was used. The results showed that the indices 9 of the standard values of these methods for prioritizing indicators; participation (0.42) consensus oriented (0.28) justice (0.21) responsibility (0.19) transparency (0.33) accountability (0.25) lawful (0.20) legitimacy (0.24) efficiency and effectiveness (0.20) obtained from experts. In the study, the quality of the items from total of 48 items, 42 items were identified as items of for good governance in rural areas, out of which 8 items index participation, consensus oriented 4 items index, the index justice 4 items, 4 items index responsibility, 7 items to transparency, accountability 3 items index, the index of rule 6 items, 4 items 8 items index legitimacy and effectiveness indicator belong to.

Keywords: accreditation; indicate; planning; governance; rural governance

** Content Validity Ratio
*** Content Validity Index

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مقدمه

طـی دهـه گذشـته توجه بـه حکمروایـی خوب روسـتایی به عنوان رویکردی فرابخشـی در سـطح محلی در حال افزایش بـوده اسـت. پارادایم جدید روسـتایی نیازمنـد تغییرات مهمی در زمینـه چگونگی درک و اجرای سایسـت‌هایی می‌باشـد تا از ایـن طریـق رویکـرد حکمروایی چند سـطحی و مشـترک در نظـر گرفتـه شـود. به نظر می‌رسـد سـاختارهای سلسـله مراتـب اداری معمـول بـرای اجـرای این سیاسـت‌ها به طور موثری نامناسـب اسـت و ادارۀ آنها نیازمند ابعاد سـه گانه‌ای کلیـدی بـه صـورت افقی در دو سـطح مرکـزی و محلی، به صـورت عمودی در تمام سـطوح دولـت در زمینه حکمروایی می‌باشـد (OECD,2006: 106). از طرفـی حکمروایـی روسـتایی به دلیل شـرکت نهادهای گوناگون جامعه مـدنی در مـدیریت و اداره روستا، می‌توانـد بـه سـازگاری منـافع و رفـع تعارضهـا منجـر شـود. تاکنـون ابزارهـا، روشـها و شـاخص‌های متعـدد بـرای حکمروایی طراحی شـده اسـت؛ امـا بـا توجـه به وجـود دیدگاه‌هـای متفـاوت، جـای تعجب نیسـت کـه منبعی شـامل روشـی به طـور معمـول پذیرفته شـده و نیـز کاربـردی در تمـام مناطـق و بخش‌هـا وجـود نداشـته باشـد. زیرا از یک سـو به رغم شکل گیری شاخص و ابزارهـا در سـطح جهانـی، ملـی و منطقـه‌ای (Espinosa etal,2008:129) در سـنجش حکمروایـی روسـتایی مناطق دیگـر، در سـطح محلـی مشـکلات وجـود دارد و از سـوی دیگـر، شـاخص‌های موجـود بیشـتر بر اسـاس رویکـرد بالا به پایین اسـتوارند (Riley,2001: 201). مشـکلات و مسـائل پیـش روی ارزیابـی مناسـب حکمروایـی خوب روسـتایی را می‌تـوان در قالـب پرسـش‌هایی از ایـن دسـت بیـان کـرد: چـه معیارها و شـاخص‌هایی بـرای اندازه‌گیـری حکمروایی روسـتایی اسـتفاده می‌شـود؟ چگونـه ایـن شـاخص‌ها اندازه گیـری می‌شـوند؟ چـه روش‌هـا و ابزارهایـی برای سـنجش حکمروایـی روسـتایی وجـود دارد؟ چگونه از این شـاخص‌ها اسـتفاده می‌شـود؟ و الگوی مناسـب بـرای پیاده کـردن این شـاخص‌ها چیست؟

بنابرایـن، تصمیـم بـه مطالعـه حکمروایـی روسـتایی با موانعـی روبـه روسـت کـه از آن میـان، می‌تـوان بـه نبـود مجموعـۀ مشـخص و مبنایـی شـاخص‌ها اشـاره کـرد. از ایـن رو بـا اسـتخراج مجموعـه‌ای یکپارچـه از شـاخص‌ها بـا توجـه به موضـوع مـورد مطالعـه، می‌توانیم بـه تعریفی روشـن از مفهـوم حکمروایـی روسـتایی برسـیم. بنابرایـن بـه نظـر می‌رسـد کـه پیـش از انجـام هرگونـه بررسـی و مطالعـه دربـارۀ پایـداری، تدویـن یـک مجموعـۀ یکپارچه از شـاخص‌ها لازم و ضـروری باشـد .بـه طـور کلـی در هر مطالعـه‌ای در ارتبـاط بـا تدویـن و اعتبار سـنجی شـاخص هـا، بایـد بـه اصـول و ویژگی‌هـای کلـی در زمینـۀ تعیین شـاخص‌ها و شناسـایی عوامـل و معیارهـای کلیـدی توجه شـود. بـه طـوری کـه شـاخص‌ها بـه تغییـرات زمانـی و تغییـرات فضایـی حسـاس باشـند، قابلیت پیشـگویانه یا در حـال انتظـار بـودن را داشـته باشـد، مقیاس‌های نسـبی از شـرایط بـر اسـاس مقادیـر مرجع یا آسـتانه را کـه از پیش تعییـن شـده انـد، فراهـم آورنـد و بـرای اجـرا عملـی بوده و اعتبـار و ارتبـاط مفهومی داشـته باشـند (Blancas et al, 2010; Miller, 2001:128). در مجمـوع، ملاحظـه می‌شـود شـاخص‌ها بـه عنـوان مهـم تریـن ابـزار و روش‌هـای سـنجش و ارزیابـی تلقـی می‌شـوند. از طرفـی ایـن امکان وجـود دارد کـه کاربـرد ایـن شـاخص‌ها بـرای مکان‌هـای مختلـف مناسـب نبوده و فرآینـد ارزیابی را با مشـکل روبه رو سـازد؛ بنابرایـن، موضوعـی کـه بایـد بدان توجه شـود، مسـتند و بـو می‌سـازی ایـن شـاخص هاسـت. از طرفـی شـکل گیـری نهـاد دهیـاری و شـوراهای اسـلامی روسـتا طـی دو دهـه اخیـر نقـش موثـری در تحـول مدیریـت روسـتایی ایران و تاثیـر گذاری بر شـاخص‌های حکمروایی خوب روسـتایی داشـته اسـت. بر اسـاس آخریـن اطلاعات وزارت کشـور، تـا پایـان سـال ۱۳۹۴ تعداد ۳۲۹۵۴ روسـتا مجـوز تاسـیس دهیـاری دریافـت نمـوده انـد کـه عمـلاً ۳۲۹۵۴حکومـت محلـی در نواحـی روسـتایی با شـخصیت حقوقی مسـتقل تشـکیل شـده اسـت که اداره امور عمومی بیـش از ۱۸ میلیـون نفـر از روسـتاییان را بـر عهـده گرفته اسـت و در نظـر اسـت تا پایـان برنامه ششـم توسـعه کلیه روسـتاهای بـالای۲۰ خانـوار کشـور معـادل۳۸۱۱۴ روسـتا تحـت پوشـش مدیریـت نویـن روسـتایی قـرار گرفتـه و از خدمـات آن بهـره منـد شوند(سـازمان شـهرداری هـا و دهیاری‌هـای کشـور،۱۳۹۵: ۲۱۱). بـر همیـن اسـاس بـا توجـه بـه گسـترش و پراکندگـی دهیـاری ها و شـوراهای اسـلامی روسـتا و عهده داری وظایف قابل توجه در سـطح روسـتاهای کشـور از سـوی این دو نهاد اجرایی و نظارتی، بـرای دسـتیابی بـه اهـداف توسـعه همـه جانبه روسـتایی، بررسـی سـنجش شـاخص‌های مطلوب مدیریت روستایی، بـه عبارتـی تدویـن شـاخص‌های مطلـوب، کاربـردی و بهینـه روسـتایی کـه بتوانـد در برنامـه هـا، تحلیـل هـا و ارزیابی‌هـای مدیریـت نویـن روسـتایی موثـر باشـد لازم و ضـروری اسـت. بـا توجـه بـه مـوارد فـوق مسـئله اصلی در ایـن مطالعـه، لـزوم حرکتـی جدیـد بـه منظور سـاختن

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

شاخص‌های سیستماتیک برای عملیاتی کردن ابعاد مختلف حکمروایی روستایی متناسب با شرایط مناطق روستایی ایران است تا محققان و برنامه‌ریزان مسایل روستایی بتوانند در مطالعات خود از این شاخص‌ها استفاده کنند. علاوه بر این شاخص‌ها ارزش و اعتبار بالایی در فرآیند حکمروایی به خصوص حکمروایی روستایی دارند، زیرا آنها می‌توانند اطلاعات دقیقتر و کاربردی تری از مسایل حکمروایی روستایی را ارایه نمایند. بنابراین این مقاله در صدد است تا به تدوین شاخص‌های موثر در توسعه حکمروایی خوب روستایی و بومی سازی آنها پرداخته و آن‌ها را در معرض قضاوت و داوری اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان‌های اجرایی فعال مرتبط با موضوع قرار دهد تا فهرستی از شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی که در شرایط مناطق روستایی ایران از اعتبار لازم برخوردارند، تهیه کند و در اختیار سیاستگذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و محققان قرار دهد. در این راستا سوال کلیدی مقاله را می توان بدین ترتیب صورت بندی کرد که: شاخص و گویه‌های اساسی در حوزه حکمروایی خوب روستایی کدامند و با توجه به شرایط مناطق روستایی ایران، وزن این شاخص‌ها و گویه ها از نظر خبرگان دانشگاهی و کارشناسان اجرایی چه اندازه بوده و اجماع نظر بر روی شاخص‌ها تا چه میزان می‌باشد؟

مروری بر ادبیات و مبانی نظری تحقیق

در سال‌های اخیر واژه حکمروایی به یکی از مفاهیم کلیدی در حوزه نظریه‌ها و روش‌های اداره متمایز می شود. حکمروایی، فرایند مستمری است که از طریق آن منافع متعارض یا گوناگون می‌توانند با هم سازگار شوند و اقدام جمعی برای منفعت و مصلحت عمومی صورت گیرد. نظریه پردازان دلایل مختلفی برای توجیه گسترش کاربرد آن بیان کرده اند. به عقیده کالبچ، آگاهی در حال رشدی به وجود آمده است که حکومت‌ها فقط تصمیم گیرنده و اعمال کننده تصمیمات از طریق قدرت دولتی نیستند، بلکه آن‌ها زمان بسیاری صرف مذاکره با دیگر سازمان‌های حکومتی و غیرحکومتی می‌کنند تا دربارهٔ اقدامات و تصمیمات خاصی توافق حاصل شود (Colebatch, 2002:68). از نظر کالبچ، این واژه جدید بیان کننده شرایط جدیدی از انجام امور است. حکومت قبلاً حکم و دستور می‌راند، اما اکنون مذاکره می‌کند (Colebatch, 2002:68). شنگ حکمروایی را کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان می‌داند (Sheng, 2010:134). مارس بیان می‌کند حکمروایی به آندسته از فرآیندهایی گفته می‌شود که باعث تعامل و تصمیم گیری میان بازیگران درگیر در مشکلات و چالش‌های مشترک که منجر به ایجاد، تقویت، و یا ایجاد هنجارها و نهادهای اجتماعی مربوطه می‌شود (Marc,2011:403-424). به عقیده بویر، حکمروایی به همه فرآیندهای حاکم، چه توسط دولت، بازار و شبکه‌های اجتماعی و تجاری، از طریق گروه‌ها، قبایل و یا سازمان رسمی یا غیر رسمی در سطح یک قلمرو از طریق قوانین، هنجارها، قدرت و یا زبان گفته می‌شود (Bevir,2013 7:).

ویلیام نیز کلید واژه‌های حکمروایی را به شرح جدول زیر بیان می دارد.

جدول ۱. کلید واژه‌های مفهوم حکمروایی

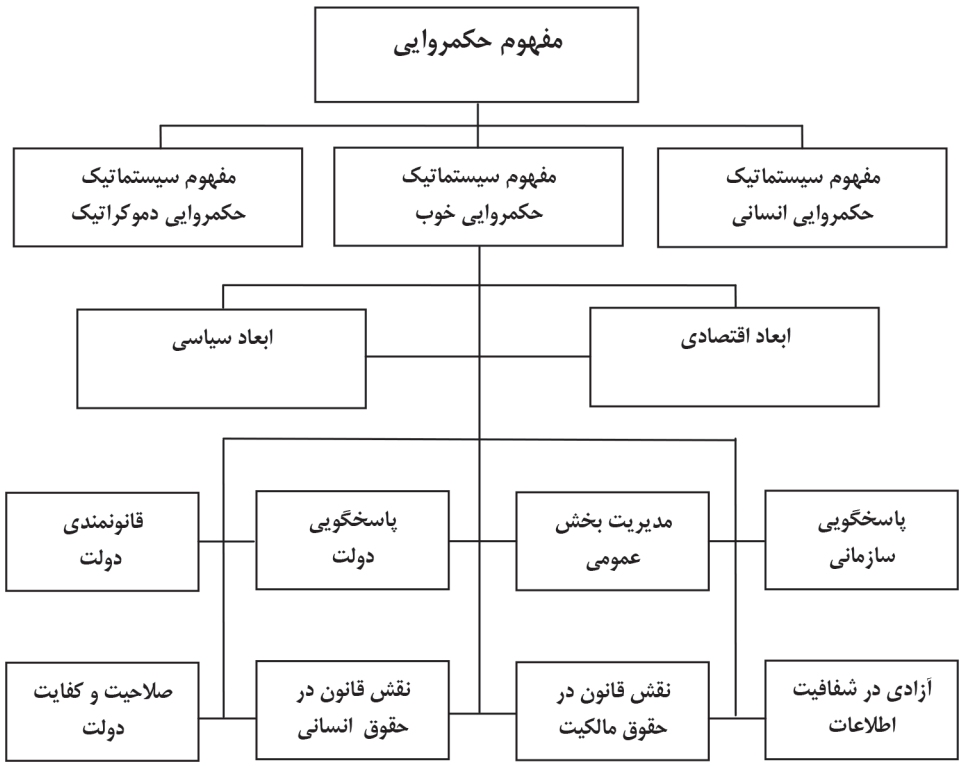
دولت	منافع عمومی، سلسله مراتب، اجبار، انحصار در مشروعیت اعمال خشونت، حاکمیت سرزمینی
بازار	منافع خصوصی، رقابت، مبادله، ناتوانی در تولید کالاهای عمومی
اجتماع محلی	کمون‌ها، عمل متقابل، تشریک مساعی، اعتماد، انسجام، منافع در هم آمیخته، سلسله مراتب، روابط اصولی، روابط مبتنی بر آموزش و راهنمایی، تلفیق عمودی
انجمن‌ها	تمرکز منافع جمعی، خود تنظیمی جمعی، حکومت خصوصی

Source: William salet etal, 2003: 9

در چنین مفهومی، مشارکت کنندگان خارج از حکومت به طور روزافزون به عنوان بهره‌ور به رسمیت شناخته می‌شوند؛ یعنی کسانی که دارای حق مداخله در تصمیم گیری‌ها و سهام دار[1] احتمالاً در اجرای آنها هستند؛ در نتیجه وظیفه حکومت فقط اتخاذ و اجرای تصمیمات به تنهایی نیست، بلکه به هم پیوند دادن فعالیت‌های طیف وسیع شرکت کنندگان در شرایط جدید است. در این زمینه «حکمروایی»، مفهوم جالب توجهی است.

1. Stakeholders

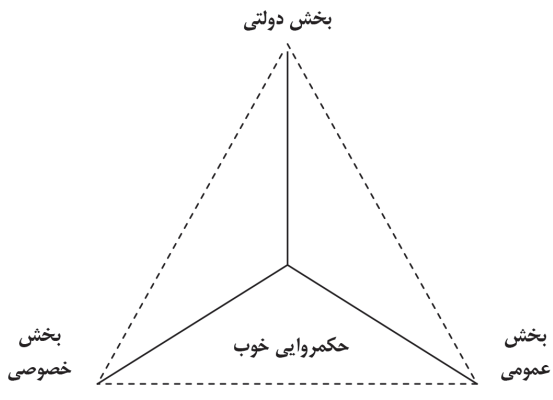
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نمودار ۱. مفهوم حکمروایی؛ ماخذ: T. Land man, 2003: 92

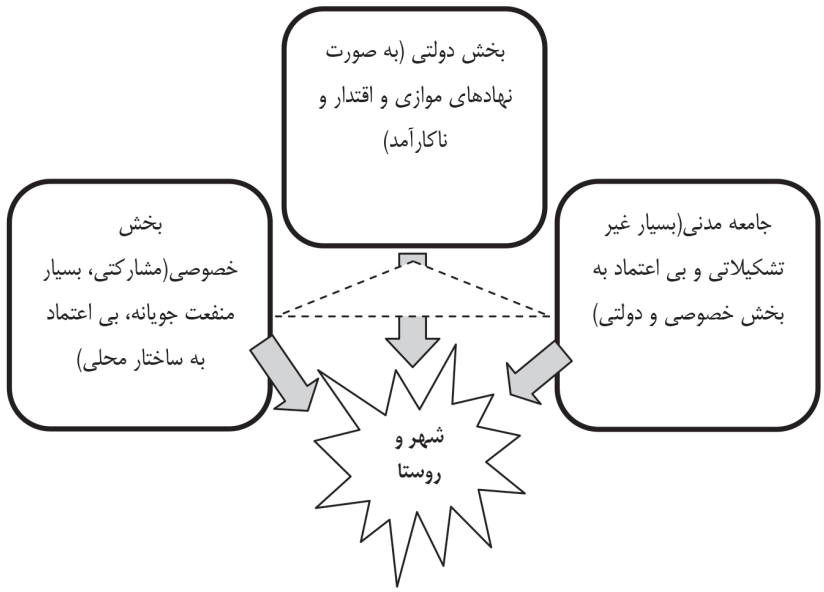
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

با توجه به نقش و تاثیرگزاری حکمروایی بر سرنوشت مردم، حکمروایی خوب و مطلوب به عنوان عاملی تاثیر گذار تر و مطلوب تر در مدیریت جوامع شهری و روستایی مورد توجه قرار گرفته است. سازمان ملل نیز حکمروایی مطلوب را مشارکت برابر همه ی شهروندان در تصمیم گیری می‌داند که نه تنها شامل دولت بلکه همچنین شامل جامعه ی مدنی و بازار است که در نهایت به ایجاد شرایط قانونمندی و کنش جمعی کمک می‌کند. حکمروایی خوب شهری و روستایی در این معنی حاوی معنایی دوگانه است؛ زیرا در یک سمت به تجلیات تجربی انطباق دولت با محیط بیرونی و ازطرف دیگر بر الگوی مفهومی یا نظری همیاری نظامات اجتماعی و نقش دولت در این فرآیند مربوط است. (Bhuiyan, 2010: 126).

نمودار ۲. ارکان حکمروایی خوب؛ منبع: نگارندگان

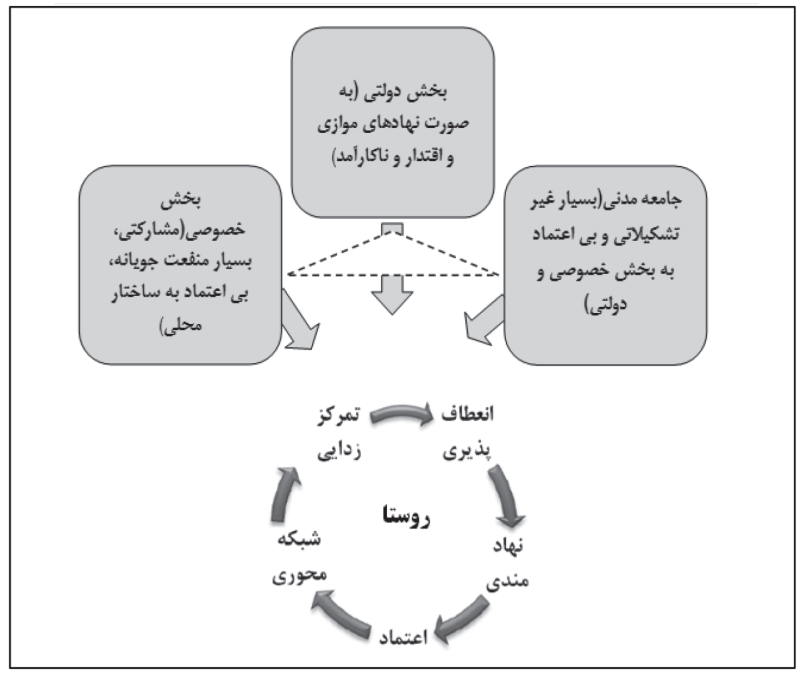
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نمودار ۳. وضعیت عناصر اصلی حکمروایی در ایران؛ ماخذ: نگارندگان

جهت دستیابی به حکمروایی خوب نیازمند تعامل و در همتنیدگی سه بخش دولتی، خصوص و جامعه مدنی هستیم. جوامع شهری و روستایی ایران به دلیل ضعف مشارکت، عدم اعتماد به ساختار محلی، بی اعتمادی جامعه به بخش خصوصی و دولتی و... ساختاری را بوجود آورده است که تحقق پذیری حکمروایی خوب را با مشکل مواجه می کند. حال برای جبران این وضعیت و برای گذار از وضعیت موجود مولفه هایی چون تمرکز زدایی، انعطاف پذیری دستگاه ها، اعتماد بین سه عنصر مورد نظر و نیز رویکرد شبکه محوری و نهادمندی در رابطه با شهر روستا جهت همسازی با رویکرد حکمروایی خوب لازم می نماید.

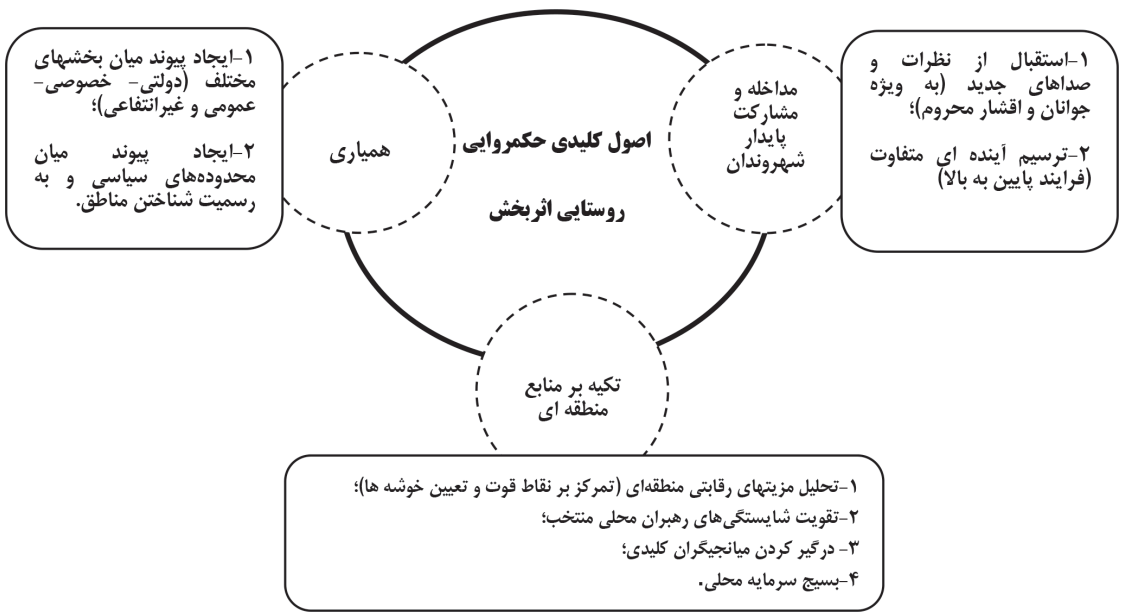
مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

نمودار ٤. حرکت به سوی حکمروایی خوب روستایی؛ منبع: نگارندگان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

در سال‌های اخیر تاکید بر استراتژیهای محلی توسعه با رویکرد حکمروایی روستایی مورد نظر متخصصان و صاحبنظران توسعه روستایی بوده است (, 1234:2009-1244 ward) حکمروایی روستایی، امروزه جایگاهی ویژه و پراهمیت در مباحث مرتبط با توسعه روستایی در کشورهای مختلف یافته است. به عقیده استارک دلیل اصلی توجه محققان و سیاست گذاران توسعه به موضوع حکمروایی روستایی به طور عمده ناشی از عوامل و چالشهای متعددی است که توسعه جوامع روستایی با آنها مواجه است (,Stark 2010:214). حکمروایی روستایی عبارت است از اثرگذاری همهٔ ارکان اثرگذار روستایی بر مدیریت روستایی، با تمام ساز و کارهایی که به سوی تعالی روستا و اهالی روستایی حرکت کند، به عبارت دیگر، حکمروایی روستایی، به اجرا درآوردن تصمیمات و سیاستهای مردم روستایی در جهت منافع خودشان است و نقش دولت بیشتر در حد هماهنگ کننده و پاسدار قوانین محدود می‌شود و از دخالت مستقیم آن در تصمیم گیری ها، اداره و اجرای امور مربوط به زندگی مردم کاسته می‌شود. در حکمروایی روستایی تاکید عمده براین است که عرصه عمومی تقویت شده و مردم روستایی خود برای سرنوشت خود تصمیم گیری کنند در عین حالی که ارتباطشان را با حکومت(دولت) حفظ می‌کنند. حکمروایی روستایی تضمین می‌کند که اولویتهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، مبتنی بر اجماع وسیعی در جامعه محلی باشد و صدای فقیرترین و آسیب پذیرترین اقشار در فرآیند تصمیم گیری درباره تخصیص منابع توسعه شنیده شود، با این وصف حکمروایی روستایی نهادهای رسمی همینطور اقدامات غیررسمی و سرمایه اجتماعی روستائیان را در بر می‌گیرد و عموماً از سوی اجتماع محلی، بخش خصوصی و جامعه مدنی انجام پذیر است (افتخاری، ۱۳۸۲، صص ۱۶-۲۴). از تحلیل و مقایسه تعارف و مفاهیم فوق، می توان اینگونه استنتاج نمود که حکومت روستایی، مجموعه‌ای از سازمان‌ها و نهادهای رسمی اداره روستا است، حال آنکه حکمروایی روستایی نوعی فرایند و ارتباط میان حکومت روستایی و شهروندان است؛ از طرفی پارادایم جدید روستایی نیازمند تغییرات مهمی در زمینه چگونگی درک و اجرای سایست‌هایی می‌باشد تا از این طریق رویکرد حکمروایی چند سطحی و مشترک در نظر گرفته شود. به نظر می‌رسد ساختارهای سلسله مراتب اداری معمول برای اجرای این سیاست‌ها به طور موثری نامناسب است و ادارهٔ آنها نیازمند ابعاد سه گانه‌ای کلیدی به صورت افقی در دو سطح مرکزی و محلی، به صورت عمودی در تمام سطوح دولت در زمینه حکمروایی می‌باشد (OECD,2006: 106).

نمودار ۵. اصول کلیدی حکمروایی روستایی اثربخش؛ منبع: Stark,2010:7 و نگارندگان، اضافات.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

گـذر و انتقـال از مـدل حکومـت روسـتایی[2] بـه مـدل حکمروایـی روسـتایی[3] را می‌تـوان پاسـخ نظـری و عمـل بـه ضـرورت بـاز توزیـع قـدرت در سـطح جوامـع شـهری و روسـتایی دانسـت. در واقـع مـدل حکمروایـی روسـتایی را می‌تـوان یکـی از ابزارهـای تکثـر گـرا و حرکـت بـه سـمت جامعـهٔ یکپارچـه روسـتایی به عنـوان آرمـان نهایی ایـن مـدل تلقی کـرد. رویکـرد حکمروایـی روسـتایی، ابزار پلورالیـزم و پیـش شـرط پایداری و انسـان محوری توسـعهٔ روسـتایی و منطقه‌ای محسـوب می‌شود؛ توسـعه‌ای متکثر، همگرا، منسـجم و در چارچوب یک سـازمان سیاسـی افقی، چنـد سـطح، متعـادل و شـهروند مـدار. بـر همیـن اسـاس اسـت کـه گفتـه می‌شـود حکمروایـی روسـتایی، پیـش شـرطی برای توسـعه پایدار روستایی اسـت (Stenseke,M, 2009:28) چراکـه عـدم تمرکـز، مدیریـت منابـع محـدود، مشـارکت همگانی، شـراکت بین روسـتا، دولت، روسـتاییان و بخـش خصوصـی، ابزارهـای اصلـی نبـرد روسـتاها برای پاسـخگویی بـه نیازهـای اجتماعـی و پایـداری توسـعه هسـتند. و اینهـا همگی مسـتلزم اسـتقرار مـدل حکمروایی روسـتایی اسـت. در صورت اسـتقرار مدل حکمروایی خوب روسـتایی بـا محوریـت پایـداری و انسـان محوری توسـعه، و بنابـر قاعـدهٔ فـرم، فراینـد و کنـش متقابل نهاد، سـازمان و سـاختار؛ می‌تـوان انتظـار داشـت کـه فراینـد تخصیص و بهره‌بـرداری از فضـا بـر مبنـای تعامـل و تعـادل نیروهـای دولتـی، خصوصـی و مردمـی انجـام گیـرد (Bevir,2013:138) برآینـد ایـن تعـادل؛ سـازمان فضایـی متکثـر و در عیـن حـال همگـرا، منسـجم و کارآمـد خواهـد بود.

پیشینه تحقیق

بیشـتر تحقیقات و مطالعات انجام شـده در خصوص ایـن موضـوع، توسـط سـازمان‌های بیـن المللـی و جهانـی، نظیـر سـازمان ملـل متحـد و... انجـام شـده اسـت. ایـن موضـوع، بـه ویـژه در کشـورهای در حـال توسـعه، بـه لحـاظ نظـام تمرکزگـرای دولتـی و مداخلـه حداکثـری دولـت در سیاسـت گذاری‌هـا و برنامه‌ریزی‌هـای اجتماعـی و اقتصـادی در ایـن کشـورها، ضعـف شـدید مدیریت‌هـای محلـی و نهادهـای مدنـی را در شـهرها و روسـتاها بـه دنبـال داشـته اسـت. مطالعات تجربی نشـان می‌دهـد که بالا رفتـن اندازه دولت و افزایش وظایـف تصدی گرایانه دولـت کـه اغلـب منجر بـه تحدید بخـش خصوصی و نهادهـای مدنـی می‌شـود، بـر رشـد اقتصـادی اثـر منفـی دارد؛ بـه همیـن دلیـل، بحـث انـدازه دولـت و تـلاش بـرای کوچک‌تـر کـردن آن در طـول چنـد دهـه گذشـته، بـه صـورت یـک چالـش عمومـی در بیـن اغلب سیاسـتمداران کشـورهای در حال توسـعه درآمـده اسـت. شـواهد نشـان می‌دهد که کشـورهای توسـعه یافتـه از سـال ۱۹۹۶ بـه بعـد، تلاش‌هـای زیـادی در جهـت کاهـش بوروکراسـی، افزایـش شـفافیت، کنترل فسـاد و گسـترش پاسـخگویی انجام داده‌انـد (میـر محمـدی و پرخیـده، ۱۳۸۶، صـص ۱۲۸-۹۹). بـر همیـن اسـاس جهـت واکاوی موضوع بـه پیشـینه تحقیقـات در جهـان و ایـران می‌پردازیـم.

بـا توجـه به مطالعاتـی که در حوزه حکمروایی از سـوی برخـی محققـان انجـام شـده هر کـدام به نوعی بـه تحلیل و بررسـی حکومت‌هـای محلـی و حکمروایـی پرداختـه انـد، لاکـی و همکاران در سـال ۲۰۰۲در پژوهشـی سـطح فعالیت‌هـا و همکاری‌هـای بیـن حکومت‌هـای محلـی روسـتایی و عوامل موثر بر آن در دره تنسـی مورد بررسـی قـرار دادنـد (Lackey, 2002: 138-154)، پـردازش تاثیـر حکمروایـی محلـی بـر توسـعه اقتصـاد غیـر زراعی توسـط موسسـه منابـع طبیعـی هند بـا همـکاری بانـک جهانی در سـال ۲۰۰۳ انجـام شـده اسـت، همچنیـن گانـی و دانکـن شـاخص‌های حکمروایـی جزایـر فیجـی را در دوره زمانـی ۱۹۸۵ تـا ۲۰۰۳ مـورد بررسـی قـرار داده انـد. موسسـه پژوهشـی سیاسـت‌های روسـتایی[4] بـا همـکاری تعاونـی توسـعه بنگاه‌هـا[5] (CFED) در تحقیقـی بـا عنـوان اصـول حکمروایـی اثـر بخـش روسـتایی در چارچـوب حکمروایی خـوب به بررسـی و اسـتخراج اصـول حکمروایـی اثربخش روسـتایی در چارچـوب حکمروایـی خـوب پرداختـه اسـت. در ایـن پـروژه مشـترک هدف سـرعت بخشـیدن و هدایت قابلیت‌هـای حکمرانی‌هـای روسـتایی و محلـی در جهـت توسـعه روسـتایی و بررسـی و اسـتخراج اصـول حکمروایی اثربخـش روسـتایی در چارچـوب حکمروایـی خـوب بـوده اسـت (CFED,2004). «هیروشـی سـاتو» نیـز در خصوص ارائـه خدمـات عمومـی و حکمروایـی روسـتایی در چین به بررسـی ارتبـاط بیـن حکمروایـی روسـتایی و ارائـه خدمات عمومی به روسـتاییان اقدام نموده اسـت (هیروشـی سـاتو،

2. Rural Government
3. Rural Governance
4. Rural Policy Research Institute
5. Corporation for Enterprise Development

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

۲۰۰۶). اومباسار[6] در سال ۲۰۰۷ سنجش حکمروایی خوب با استفاده از روش چارچوب ارزیابی عمومی (CAF) را بررسی نموده است. محقق این روش را برای سنجش حکمروایی خوب در کشور استونی و تایوان مورد استفاده قرار داده است (اومباسار، ۲۰۰۷). سانگ فنگ کام نیز در تحقیقی با عنوان تغییر پارادایم حکمروایی روستایی برای توسعه پایدار (موقعیت و نقش GIS) حکمروایی روستایی را شیوه اعمال قدرت سیاسی و اقتصادی و اجرایی مدیریت کارهای روستا تعریف می‌کند (سانگ فنک کام، ۲۰۰۸). فالکوسکی[7] پاسخگویی سیاسی و حکمروایی در مناطق روستایی به برخی شواهد از برنامه لیدر LEADER[8]) در لهستان می پردازد این تحقیق به بررسی نقش پاسخگویی سیاستمداران به عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های حکمروایی در جوامع روستایی توجه نموده است (فالکوسکی، ۲۰۱۳، ص ۱۱). همچنین بیر[9] در پژوهشی با عنوان رهبری و حکمروایی جوامع روستایی به بررسی و اهمیت نقش رهبری و حکمروایی در جوامع روستایی می‌پردازد، این تحقیق استدلال می‌کند که یک تعامل قوی بین حکمروایی و رهبری وجود دارد، رهبران محلی گاهی اوقات نقش مخالف با دولت و حاکمیت دارند و در موارد دیگر به واسطه روابط در مقیاس فضایی در خدمت دولت هستند. در این تحقیق در جواب پرسش ماهیت رهبری در جوامع روستایی کشورهای پیشرفته، این پاسخ را می‌دهد که رهبران نقش خود را در ارتباط با فرآیندهای حکومت تفسیر می‌کنند (بیر، ۲۰۱۴، ص ۲۵۴).

در مطالعات داخلی نیز در این حوزه می‌توان به تحلیلی بر حکمروایی خوب در ایران توسط سید مهدی الوانی و محسن علیزاده ثانی در سال ۱۳۸۶ اشاره نمود، نویسندگان به دنبال شناخت شاخص‌هایی که با استفاده از آنها بتوان کیفیت حکمروایی خوب در ایران را بررسی نمود پرداخته اند (الوانی، علیزاده ثانی، ۱۳۸۶، ص ۲۸). در سال ۱۳۸۷ جواد جاسبی و ندا نفری با رهیافتی فرایندی- سیستمی به بررسی حکمروایی خوب می‌پردازند (جاسبی، نفری، ۱۳۸۷، ص ۷). تبیین حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مطالعه دیگری است که از سوی علیرضا دربان آستانه در سال ۱۳۸۹ با هدف تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی دهیاران و شوراهای اسلامی روستایی شهرستان قزوین با استفاده از رویکرد پیمایشی و اسنادی انجام گرفته است. نتایج این تحقیق نشان داد میانگین نمایه حکمروایی روستایی در ۵۰ درصد از حکومت‌های محلی در وضعیت نامناسب، ۴۰ درصد در وضعیت متوسط و ۱۰ درصد حکومت‌های محلی دارای حکمروایی مناسبی می‌باشند. همچنین متغیرهای درجه دهیاری، جمعیت روستا، رضایت شغلی و سطح تحصیلات دهیار، سبک مدیریت، انسجام اجتماعی، تعامل موثر با دهیاری‌های مجاور و تجربه دهیار، مهمترین عوامل حکمروایی روستایی محسوب می‌شدند (دربان آستانه و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۷۹). در سال ۱۳۹۰ جلال عظیمی آملی در تحقیقی با عنوان تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاها به بررسی وضعیت حکمروایی روستایی در روستاهای شهرستان‌های بهشر، آمل و چالوس در استان مازندران پرداخته است. نتایج بدست آمده نشانگر این است که سطح حکمروایی روستایی و پایداری در اکثر روستاهای مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نیست (عظیمی آملی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۵۸). لغمایی و مهرابی نیز در تحقیقی با عنوان بررسی و تحلیل حکمروایی خوب روستایی در توسعه مدیریت روستایی به این نتیجه رسیدند که حکمروایی خوب روستایی مبنایی است در جهت دستیابی به توسعه پایدار و همچنین یک سیستم اداره ی ایده آل است که برای توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی وفرهنگی کشورها اجتناب ناپذیر است (اصغری لغمایی، مهرابی، ۱۳۹۴، ص ۱۴۸).

معیارها و شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی

شاخص‌های حکمروایی مانند مفهوم آن، با تعبیرها و تعریف‌های گوناگون از طرف نویسندگان و صاحب نظران مختلف همراه بوده است: کافمن[10] و همکارانش در بانک جهانی برای بیان حکمروایی شش شاخص؛ حق اظهارنظر و پاسخ گویی، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کنترل فساد، کیفیت بروکراسی و اثربخشی

6. Umbsaar, Leelo
7. Fałkowski, Jan
8. Liaison Entre les Actions de Development de Economic Rural
9. Beer, Andrew
10. Kaufman

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

دولـت را بیـان کردنـد. کتـاب سـفید اتحادیـه اروپـا پنـج اصل را مشـخص نمـوده کـه حکمروایی خوب را مشـخص میکنـد: گشـادگی و بیپردگـی، مشـارکت، پاسـخ گویـی، کارایـی و همبسـتگی ((Evans and others, 2005: 12. اشـترن معیارهـای سـنجش حکمروایـی خـوب را بـه ایـن شـرح برمـی شـمارد: پاسـخ گویـی و محاسـبه پذیـری، شـفافیت، قانونمنـدی انتخـاب رهبـران سیاسـی و وجـود سـاختارهای قانونـی بـرای پشـتیبانی شـهروندان در مقابل اقدامـات اسـتبدادی (کاظمیـان، ۱۳۸۳، ص ۳۵). بـه طـور کلـی شـاخص‌هایی کـه در اغلـب تحقیقـات و مطالعـات مـورد نظـر محققـان بـوده به شـرح نمـودار (۶) آمده اسـت.

نمودار ٦. اهم شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی؛ منبع: نگارندگان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۲. شاخص ها و ویژگی‌های حکمروایی خوب از دیدگاه سازمان‌ها و نهادهای بین المللی، افراد و متخصصان؛ منبع: نگارندگان

ردیف	سازمان‌های بین المللی / نهادهای ملی / متخصصان /صاحبنظران	شاخص‌های مطرح شده
۱	(U.N.D.P(2000	پاسخگویی – اجماع محوری – مشارکت – قانون محوری – عدالت و برابری – مسئولیت پذیری–شفافیت
۲	کنفرانس ملل متحد در مورد سکونتگاه‌های انسانی	پاسخگو بودن – فراگیربودن – مشارکت جو بودن – قانون مدار بودن – شفافیت داشتن
۳	تیلور(۲۰۰۰)، ویس(۲۰۰۰)، موبیس(۲۰۰۱)، روی و تیدسل(۱۹۹۸)	ایجاد و تقویت ساختارهای دموکراتیک– شفاف، پاسخگویی، هوشمندی و توسعه مشارکت جویانه – توجه و واکنش به درخواستهای مردم– وضع خط مشی‌های مناسب اقتصادی برای تسهیل توسعه–احترام به حقوق بشر و حاکمیت قانون
٤	دانیل کافمن، آرت کرای، پابلو زوید و لوتبون[11] (از محققان بانک جهانی)(۲۰۰۰)	حق اظهار نظر و پاسخگویی– ثبات سیاسی– اثربخشی دولت– کیفیت قانون و مقررات– حاکمیت قانون– کنترل فساد
۵	هاتر و شاه(۲۰۰۰)	**مشارکت شهروندی**(CP): (آزادی‌های سیاسی–پایداری سیاسی)؛ **دولت محوری**(کارآیی قضایی – کارآیی اداری – فساد کم) **توسعه اجتماعی** (توسعه انسانی– توزیع عادلانه)؛ **مدیریت اقتصادی**(توجه به بیرون – استقلال بانک مرکزی – بازگشت سود نسبت به نرخ GDP)
۶	دنیش متا[12](۲۰۰۲)	پاسخگویی – مسئولیت پذیری– نوآوری در مدیریت – شراکت بخش‌های خصوصی و دولتی – تعامل شهروندان با حکومت محلی – مدیریت نامتمرکز – شبکه سازی – توسعه منابع انسانی
۷	زیست بوم سازمان ملل(۲۰۰۵)	**مشارکت**(انتخاب شورا، انتخاب شهردار، انجمن‌های مدنی)؛ **اثر بخشی**)منابع عمده درآمدی، بررسی رضایت مصرف کنندگان(**تساوی**)منشور شهروندی، درصد تعداد زنان در شورای شهر(**پاسخگویی** (حسابرسی مستقل، اعلام دارایی و درآمد، تسهیلات برای شکایت‌های شهروندان) **امنیت** (پیشگیری از جرائم، رسیدگی به اختلافات)
۸	دیوید. جی. ای. داگلاس(۲۰۰۵)	پاسخگویی– مشارکت مردمی– حکومت محلی و توزیع قدرت در جامعه روستایی– ظرفیت سازی جوامع روستایی
۹	ODA[13](2006)مدیریت توسعه ماوراء بحار)	مشروعیت دولت – شایستگی دولت – پاسخگویی، احترام به حقوق بشر و رعایت قانون
۱۰	هیروشی ساتو(۲۰۰٦)	مشارکت و همبستگی مردمی - مشارکت سیاسی – ایجاد ساختارهای دموکراتیک - – تقویت منابع مالی به عنوان شاخص تاثیر گذار حکمروایی در بین روستاهای چین
۱۱	اومباسار [14] (۲۰۰۷)	توانمند سازی: اتخاذ سیاست‌ها و استراتژی‌های انگیزشی – مشارکت مردمی – منابع و فرایندها
۱۲	موریتا ساچیکو– زالکه داروود(۲۰۰۷)	دسترسی به اطلاعات– پاسخگویی– و شفافیت(باز بودن) –عدالت و برابری– کارایی و نقش قانون در نهادهای عمومی در همه سطوح
۱۳	سانگ فنگ کام (۲۰۰۸)	توجه به جوامع محلی– نقش سازمان‌های غیر دولتی– تصمیم سازی، دسترسی عمومی به منابع اطلاعات –ظرفیت و توانمند سازی مردم از طریق فناوری اطلاعات– فقر و نابرابری– کیفیت زندگی مردم روستایی– ارتباط مردم با مقامات محلی– در نظر داشتن منافع گروهی
١٤	فالکوسک – جان[15](۲۰۱۳)	پاسخگویی سیاستمداران–مشارکت و همیاری–اثر بخشی–قانونمندی
١٥	بیر– اندرو[16] (٢٠١٤)	نقش رهبری– مشارکت متقابل– اجماع محوری –شفافیت

11. Daniel Kufmann, Aart Krary, Pablozoido Lobaton
12. Dinesh Mehta
13. ODA = Overseas Development Administration
14. Umbsaar, Leelo
15. Fałkowski, Jan
16. Beer, Andrew

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مواد و روش‌ها

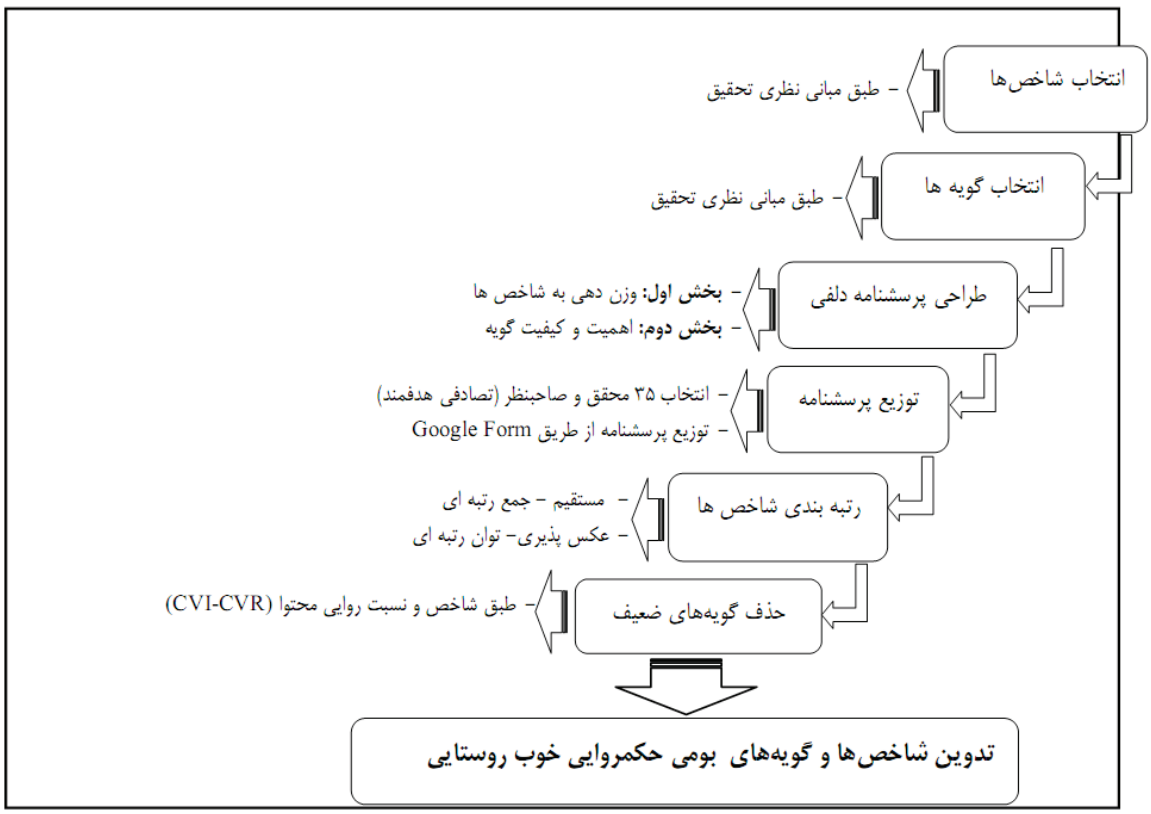
اعتبار دستاوردهای تحقیق، به شدت تحت تأثیر روش‌شناختی است که در آن علم به‌کار می‌رود و دستیابی به هدف‌های تحقیق میسر نخواهد بود، مگر زمانی که جستجوی شناخت یا روش شناسی درست صورت پذیرد. از آنجایی که نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند منجر به اتخاذ تصمیم‌های اجرایی و انجام یک سلسله اصلاحات در برنامه‌های توسعه مدیریت روستایی شود از لحاظ هدف و ماهیت از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی است. همچنانکه در بحثهای نظری مورد اشاره قرار گرفت با توجه به بحث‌ها و رویکردهای مختلفی که در زمینه حکمروایی روستایی وجود دارد به تبع آن مولفه‌ها و شاخص‌های آن نیز متنوع و گسترده می‌باشند .بنابراین اگرچه مجموعه شاخص‌ها در ارتباط با هم و در کنار هم به صورت یکپارچه آن مفهوم را شکل می‌دهند با این حال بعضی از شاخص‌ها نسبت به بعضی دیگر از اهمیت بیشتر و یا کمتری برخوردارند. بر همین اساس در تحقیقات علمی ضمن شناخت مجموعه شاخص‌های شکل دهنده یک مفهوم، تعیین اهمیت و وزن نسبی هر کدام از شاخص‌ها در شکل بخشیدن به آن مفهوم و انتخاب شاخص‌های متناسب با مطالعه موردی از اهمیت شایان توجهی برخوردار است. بر همین اساس در این تحقیق برای به دست آوردن شاخص‌های مهم در ارتباط با حکمروایی روستایی، نخست شاخص‌ها بر اساس مطالعات نظری مستندسازی گردید. با توجه به پیشینه و مبانی نظری مطالعات و تحقیقات جهانی و منطقه‌ای ارائه شده، فراوانی شاخص‌های استخراج شده از ، ۹ شاخص مشارکت، اجماع محوری، عدالت محوری، مسئولیت پذیری، شفافیت، پاسخگویی، قانونمندی، مشروعیت و کارایی و اثر بخشی که در اکثر مطالعات و تحقیقات انجام شده به کار گرفته شده مورد توجه پژوهش حاضر قرار گرفته است. لذا برای این منظور در مرحله دوم تلاش شد تا کلیه مؤلفه‌ها و شاخص‌های مطرح شده جدولی کلی از نظر مستندات علمی در ادبیات جهانی در ارتباط با مسئله مورد بررسی قرار گیرد. به طور اجمالی نتیجه بررسی در جدول شماره ۳ آورده شد.

جدول ۳. فراوانی شاخص‌های مرتبط با حکمروایی خوب روستایی بر اساس منابع موجود و مورد مطالعه؛ تدوین و جمع‌آوری: نگارندگان

شاخص‌های حکمروایی روستایی	درصد	شاخص‌های حکمروایی روستایی	درصد	**شاخص‌های حکمروایی روستایی**	**درصد**
مسئولیت پذیری	٦/٦	یادگیری متقابل	٤/٣	خود ارتقایی و خود اصلاحی	٣/٩
مشارکت مردمی	١٢/٤	اجماع محوری	٦/٢	قانونمندی	٧/١
عدالت محوری	٦/٨	کارایی و اثر بخشی	٨/٨	نهاد سازی اجتماعی	٦/٧
تعامل دولت ، بخش خصوصی و جامعه مدنی	٧/٣	مساوات طلبی	٥/٢	شبکه اجتماعی و ارتباطات افقی	٤/٣
توانمند سازی روستایی	٥/٨	خودگردانی محلی	٤/٨	پاسخگویی	٨/١
توسعه ظرفیتی	٥/٥	توسعه زیر ساختی و کالبدی	٤/٨	رهبری اجتماعی	٣/٨
شفافیت	٧/٢	مقبولیت و مشروعیت اجتماعی	٥/٣	رهبری سیاسی	٣/٢

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

پـس از شناسـایی و مشـخص کـردن شـاخص‌های مطـرح در حکمروایی خوب روسـتایی، بـرای شـناخت اهمیت هر یک از آنهـا و رتبـه آن در بیـن سـایر مؤلفه‌هـا، بـا اسـتفاده از تکنیـک دلفـی، شـاخص‌های مربـوط به آنهـا در اختیـار۴۷ نفر از متخصصـان و صاحبنظـران امـر توسـعه روسـتایی در کشـور بـه صـورت تصادفـی هدفمند شـامل اسـاتید دانشـگاه‌ها، متخصصـان و کارشناسـان سـازمان‌های ذیـر ربـط از طریـق ارسـال فـرم الکترونیکـی پرسشـنامه‌ها (Google form) قرار داده شـد. کـه در پایـان ۳۵ نفـر بـه پرسشـنامه‌ها پاسـخ دادنـد. پرسشـنامه در قالـب دو بخش طراحـی گردیـد. در ابتدا در سـؤال جداگانـه‌ای از اعضـای گـروه دلفـی خواسـته شـد تـا بـه هـر یـک از شـاخص‌های حکمروایـی خوب (مسـتخرج) از ادبیـات نظـری بـا توجـه بـه اهمیـت آنهـا در پیـاده سـازی حکمروایی خـوب روسـتایی وزن یا رتبـه بدهند، عـدد ۱ به معنـای اهمیـت بیشـتر و عـدد ۹ بـه عنـوان کمتریـن رتبه بود. بـرای امتیـاز دهی به هر یـک از شـاخص‌ها از روش‌های رتبـه مسـتقیم، جمـع رتبـه‌ای، عکس‌پذیـری رتبـه‌ای، تـوان رتبـه‌ای و در نهایـت میانگیـن و انحـراف هـر یک محاسـبه گردیـد. در بخـش دوم پرسشـنامه طبـق شـاخص‌های ۹ گانـه و گویه‌هـای هر شـاخص، کیفیـت گویه‌ها از لحـاظ مرتبط بـودن، واضـح و روشـن بـودن و سـاده بـودن طبـق طیف لیکـرت چهار سـطحی (اصـلاً- کم- تاحـدودی- زیـاد- خیلی زیـاد) در نظـر گرفتـه شـد. بـرای اعتبار سـنجی گویه‌ها و شـاخص‌ها از روش محاسـبه دو شـاخص نسـبت روایـی محتوا (CVR)[17] و شـاخص روایـی محتـوا[18] (CVI) اسـتفاده شـد. و در پایـان شـاخص‌ها و گویه‌های نهایی طبـق روش‌های فوق به دسـت آمد.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

17. Content Validity Ratio
18. Content Validity Index

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

یافته‌های تحقیق

همانگونه که ذکر گردید پس از توزیع پرسشنامه‌ها در بین متخصصان و صاحبنظران و جمع‌آوری آنها، کار تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده آغاز گردید، نظر به‌اینکه برای طراحی این پرسشنامه با اساتید و متخصصان موضوع جلسات کارشناسی برگزار می‌شد پس از اصلاحات متعدد و مطالعه منابع و متون مختلف به ویژه در حوزه برنامه ریزی توسعه روستایی، شاخص‌ها نهایی شد، تمامی متخصصان، شاخص‌های حکمروایی را تائید و به لحاظ ماهیت پرسشنامه، از نظر درجه اعتبار و اهمیت آنها را رتبه بندی و به کیفیت گویه‌ها طبق طیف لیکرت پاسخ دادند. جهت مشخص کردن سهم هر یک از شاخص‌های ۹ گانه حکمروایی خوب روستایی و اینکه وزن و سهم کدامیک از این شاخص‌ها در حکمروایی خوب روستایی بیشتر است تلاش شد از طریق آمار توصیفی و استنباطی وزن و امتیاز هر کدام از شاخص‌ها به دست آید. بر همین اساس طبق روش‌های رتبه بندی، به هر یک از شاخص‌های مورد نظر متخصصان و صاحبنظران توسعه روستایی که در مرحله قبل رتبه بندی شدند، وزن داده شد، در این راستا از رتبه بندی مستقیم استفاده شده است که در آن رتبه ۱ معرف بیشترین اهمیت است، بنابراین بر اساس میانگین رتبه‌ای به دست آمده برای هر شاخص، آن دسته از معیارهایی که میانگین آنها به عدد ۱ نزدیکتر است بالاترین رتبه و به موازات دور شدن از عدد ۱ کمترین رتبه را به خود اختصاص می‌دهند. بعد از انجام عمل رتبه بندی بر روی مجموعه‌ای از شاخص‌ها، برای ایجاد وزن‌های عددی از روی اطلاعات دارای نظم ترتیبی، از روش‌های جمع رتبه‌ای، عکس‌پذیری رتبه‌ای و روش توان رتبه‌ای استفاده شد. در این تحقیق نیز برای هر شاخص با توجه به سه روش نامبرده عمل گردید و در پایان میانگین و انحراف معیار شاخص‌ها نیز محاسبه گردید.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از شاخص‌های ۹ گانه مورد بررسی طبق میانگین استاندارد سه روش ارائه شده برای اولویت بند شاخص‌ها مشارکت (۰,۴۲)؛ اجماع‌محوری (۰,۲۸)؛ عدالت‌محوری (۰,۲۱)؛ مسئولیت‌پذیری (۰,۱۹)؛ شفافیت (۰,۳۳)؛ پاسخگویی (۰,۲۵) قانونمند (۰,۲۰)؛ مشروعیت (۰,۲۴)؛ کارایی و اثر بخش (۰,۲۰) از نظر متخصصین کسب نمودند.

جدول ٤. نتایج حاصل از رتبه بندی شاخص‌های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحبنظران

شاخص/رتبه	مشارکت		اجماع محوری		عدالت محوری		مسئولیت پذیری	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
رتبه ۱	۱۲	۳٤,۳	٥	۱٤,۳	٦	۱۷,۱	۷	۲۰,۰
رتبه ۲	۸	۲۲,۹	٤	۱۱,٤	۲	٥,۷	٥	۱٤,۳
رتبه ۳	٦	۱۷,۱	۱	۲,۹	٤	۱۱,٤	۷	۲۰,۰
رتبه ٤	۲	٥,۷	۲	٥,۷	٥	۱٤,۳	٤	۱۱,٤
رتبه ٥	۲	٥,۷	٥	۱٤,۳	۲	٥,۷	--	--
رتبه ٦	۱	۲,۹	٤	۱۱,٤	٥	۱٤,۳	۳	۸,٦
رتبه۷	۱	۲,۹	٤	۱۱,٤	--	--	٤	۱۱,٤
رتبه ۸	۲	٥,۷	٥	۱٤,۳	٦	۱۷,۱	۳	۸,٦
رتبه ۹	۱	۲,۹	٥	۱٤,۳	٥	۱٤,۳	۲	٥,۷
جمع کل	۳٥	۱۰۰	۳٥	۱۰۰	۳٥	۱۰۰	۳٥	۱۰۰
میانگین	۲/۹		٥/۳		٥/۰		٤/۱	
انحراف معیار	۱/۷		۲/۳		۲/۲۳		۲/۰۲	

منبع: نگارندگان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ادامه جدول۴. نتایج حاصل از رتبه بندی شاخص‌های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحبنظران

شاخص/رتبه	شفافیت		پاسخگویی		قانونمندی		مشروعیت		کارایی واثر بخشی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
رتبه ۱	۲	۵,۷	۷	۱۱,٤	۷	۲۰,۰	۳	۸,٦	٦	۱۷,۱
رتبه ۲	٤	۱۱,٤	٦	۱۷,۱	٦	۱۷,۱	٤	۱۱,٤	٤	۱۱,٤
رتبه ۳	۳	۵,۷	٦	۱۱,٤	۵	۲۰,۰	۲	۸,٦	۵	۱۷,۱
رتبه ٤	۳	۸,٦	۷	۱۱,٤	٦	۱۷,۱	٤	۱۱,٤	۲	۱۱,٤
رتبه ۵	٦	۵,۷	۲	۱۷,۱	۳	۲۰,۰	۵	۸,٦	٤	۱۷,۱
رتبه ٦	۲	۵,۷	۰	۰,۰	۲	۱۷,۱	٦	۱۱,٤	۲	۱۱,٤
رتبه۷	۷	۲۰,۰	۳	۱۷,۱	۱	۲۰,۰	۳	۸,٦	۵	۱۷,۱
رتبه ۸	۵	۵,۷	۲	۱۱,٤	۲	۱۷,۱	٤	۱۱,٤	۳	۱۱,٤
رتبه ۹	۳	۸,٦	۲	۱۱,٤	۳	۲۰,۰	٤	۸,٦	٤	۱۷,۱
جمع کل	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰
میانگین	۵/٤		۳/۷		۳/۹		۵/۲		٤/۷	
انحراف معیار	۲/۳۲		۱/۹۲		۱/۹۷		۱/۷۵		۲/۱٦	

منبع: نگارندگان

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

جدول ۵. وزن شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی بر اساس روش‌های رتبه بندی

ردیف	شاخص	رتبه مستقیم	جمع رتبه‌ای		عکس پذیری رتبه ای		توان رتبه ای		میانگین استاندارد ۳ روش
			وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	
۱	مشارکت	۱	۹	۰,۲۰۰	۱,۰۰۰	۰,۳۵۳	۱	۰,۰۰٤	۰,٤۲
۲	اجماع محوری(توافق جمعی)	۸	۲	۰,۰٤٤	۰,۱۲۵	۰,۰٤٤	٦٤	۰,۲۲۵	۰,۲۸
۳	عدالت محوری(تساوی حقوق)	٦	٤	۰,۰۸۹	۰,۱٦۷	۰,۰۵۹	۳٦	۰,۱۲٦	۰,۲۱
٤	مسئولیت پذیری	٤	٦	۰,۱۳۳	۰,۲۵۰	۰,۰۸۸	۱٦	۰,۰۵٦	۰,۱۹
۵	شفافیت	۹	۱	۰,۰۲۲	۰,۱۱۱	۰,۰۳۹	۸۱	۰,۲۸٤	۰,۳۳
٦	پاسخگویی	۲	۸	۰,۱۷۸	۰,۵۰۰	۰,۱۷۷	٤	۰,۰۱٤	۰,۲۵
۷	قانونمندی(حاکمیت قانون)	۳	۷	۰,۱۵٦	۰,۳۳۳	۰,۱۱۸	۹	۰,۰۳۲	۰,۲۰
۸	مشروعیت	۷	۳	۰,۰٦۷	۰,۱٤۳	۰,۰۵۰	٤۹	۰,۱۷۲	۰,۲٤
۹	کارایی و اثر بخشی	۵	۵	۰,۱۱۱	۰,۲۰۰	۰,۰۷۱	۲۵	۰,۰۸۸	۰,۲۰
جمع کل		٤۵	٤۵	۱,۰۰۰	۲,۸۲۹	۱,۰۰۰	۲۸۵	۱,۰۰۰	

منبع: نگارندگان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

همانگونـه کـه ذکـر گردیـد در بخـش دوم پرسشـنامه هـدف بررسـی کیفیـت گویه و مشـخص شـدن گویـه نهایی و حـذف گویه‌هـای ضعیـف و کـم اهمیـت از نظـر صاحبنظـران مـد نظـر بـود بـر همین اسـاس عـلاوه بـر رتبه بنـدی هر یـک از شـاخص‌های حکمروایـی خوب روسـتایی توسـط متخصصان و صاحبنظران توسـعه روسـتایی(اعضاء گـروه دلفی) کیفیـت گویه‌هـای مطـرح شـدهٔ شـاخص‌ها بـه صـورت کمی نیـز بر اسـاس نظـرات متخصصین و بـا محاسـبه دو روش نسـبت روایـی محتـوا [19](CVR) و شـاخص روایـی محتـوا[20](CVI) مـورد بررسـی و محاسـبه قـرار گرفـت. جهـت تعییـن نسـبت روایـی محتـوا بـه صـورت کمـی از متخصصیـن و صاحبنظـران موضـوع خواسـته شـد تـا در مـورد هـر کـدام از گویه‌هـای مـورد اسـتفاده بـه سـه طیف ضروری اسـت، مفیـد اما ضـروری نیسـت و ضرورتی ندارد پاسـخ دهنـد. پس از پاسـخگویی صاحبنظـران و تحلیـل بـر اسـاس فرمول نسـبت روایـی محتوا، مقدار نسـبت روایـی محتوا ۹۳ درصد[21] شـد. سـپس طبـق شـاخص روایـی محتـوا، گویه‌هایی که حـد نصاب شـاخص روایی محتـوا[22] را به دسـت نیـاورده بودند حذف و گویه‌هـای نهایـی مشـخص شـد.(جدول۶). نتایـج مطالعـه نشـان داد کـه از مجمـوع ۴۸ گویه مـورد بررسـی، ۴۲ گویه از نظـر کارشناسـان بـه عنـوان گویه‌هـای مناسـب برای حکمروایی روسـتایی شناسـایی شـدند کـه از این تعـداد ۸ گویه بـه شـاخص مشـارکت، ۴ گویـه بـه شـاخص اجماع محـوری، ۴ گویه بـه شـاخص عدالت محـوری، ۴ گویه به مسـئولیت پذیـری، ۷ گویـه بـه شـفافیت، ۳ گویـه بـه پاسـخگویی، ۶ گویـه بـه قانونمنـدی، ۴ گویـه به مشـروعیت و ۸ گویـه به اثر بخشـی تعلـق دارنـد. در پایـان اجمـاع نظـر متخصصیـن و وضعیـت هر گویـه نیز مشـخص گردید.

جدول ۶. اعتبار سنجی شاخص‌ها و گویه‌های حکمروایی خوب روستایی از طریق شاخص روایی محتوا (CVI)

۱- مشارکت											
گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI به تفکیک کیفیت	جمع سه کیفیت	شاخص نهایی CVI	اجماع نظر	وضعیت
جلب مشارکت در برنامه‌ریزی-(مشارکت در برنامه‌ریزی طرح‌ها و پروژه‌های عمران روستایی، مشارکت در برنامه پنج ساله دهیاری‌ها و...)	مرتبط	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲٥٤	۸٥	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۲	۲۰	۱۱	۳۱	۸۹				
	سادگی	٤	٥	۱۹	۷	۲٦	۷٤				
جلب مشارکت در تصمیم سازی(تبادل نظر و اطلاعات و ایجاد اتاق فکر و مشورت، واگذاری برخی امور به خود مردم و...)	مرتبط	۱	۳	۱۳	۱۸	۳۱	۸۹	۲٤۳	۸۱	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	٦	۱۳	۱٤	۲۷	۷۷				
	سادگی	۳	٥	۱۷	۱۰	۲۷	۷۷				
جلب مشارکت درتصمیم گیری (مشورت با مردم، تعاطی افکار، شرکت در جلسه‌های عمومی روستا، تسهیل مداخله مردم در روند توسعه روستا و...)؛	مرتبط	۱	۳	۱۵	۱٦	۳۱	۸۹	۲٥۷	۸٦	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۳	۲۳	٦	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	۲	۱۸	۱۲	۳۰	۸٦				

19. Content Validity Ratio
20. Content Validity Index

۲۱. حداقل مقادیر (CVR) جهت روایی محتوای برای تعداد ۳۵ نفر از ارزیابان ۳۱ درصد است.
۲۲. شاخص روایی محتوایی(CVI) از تعداد متخصصینی که به گویه (زیاد و خیلی زیاد- ۳ و ۴) نمره داده اند بر کل متخصصین به دست می آید. طبق این شاخص اگر امتیاز گویه‌ای کمتر از ۷۹ درصد باشد آن گویه حذف می‌شود.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جلب مشارکت سیاسی(مشارکت در انتخابات مجلس و شوراهای روستا، انتصاب دهیاران و...)؛	مرتبط	۱	۵	۱۷	۱۲	۲۹	۸۳	۲۴۹	۸۳	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۳	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶				
	سادگی	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
جلب مشارکت در ایجاد و تقویت نهادهای مدنی(تعاونی‌های روستایی و تعاونی‌های دهیاری ها، سایر نهادی‌های غیر دولتی روستایی و...)؛	مرتبط	۲	۱	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	۲۶۰	۸۷	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۲	۱۹	۱۳	۳۲	۹۱				
	سادگی	۳	۵	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷				
جلب مشارکت در کارهای عام المنفعه و خیریه (خودیاری، کارهای بدون دستمزد، مشارکت یدی- آتش سوزی و پسماند- و...)؛	مرتبط	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	۲۶۳	۸۸	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۴	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶				
	سادگی	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹				
جلب مشارکت در امور مذهبی (مراسمات مذهبی، مشارکت ایجاد خانه عالم روستا و...)؛	مرتبط	۲	۶	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷	۲۵۷	۸۶	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۲۰	۱۲	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۲	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹				
جلب مشارکت در سرمایه گذاری‌های اقتصادی روستا(صنایع دستی، کارگاه‌های تولیدی، خدمات گردشگری و...)؛	مرتبط	۱	۱	۱۳	۲۰	۳۳	۹۴	۲۷۷	۹۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۱	۱۴	۱۸	۳۲	۹۱				

۲- اجماع محوری

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع درصد سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
برگزاری نشست‌های هم اندیشی و تصمیم‌گیری و اجرا براساس نظر اکثریت روستاییان	مرتبط	۱	۲	۱۳	۱۹	۳۲	۹۱	۲۶۹	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۷	۱۵	۳۲	۹۱				
	سادگی	۱	٤	۱۸	۱۲	۳۰	۸۶				
تعامل بین مدیران روستا و نهادها و سازمان‌های متولی امور روستا؛	مرتبط	۱	۳	۱۷	۱۴	۳۱	۸۹	۲۵۷	۸۶	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۳	۱۹	۱۱	۳۰	۸۶				
	سادگی	۲	٤	۱۶	۱۳	۲۹	۸۳				
تعامل بین مدیران روستا با نواحی شهری و روستاهای همجوار؛	مرتبط	۱	۳	۱۶	۱۵	۳۱	۸۹	۲۵۱	۸۴	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹				
	سادگی	۳	۶	۱۶	۱۰	۲۶	۷۴				
اجرای برنامه‌ها بر اساس توافقات گسترده بین گروه‌های مختلف موجود در روستا(نظر خواهی از مردم نسبت به تهیه و اجرای طرح‌ها و پروژه ها)	مرتبط	۱	۲	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	۲۴۹	۸۳	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۵	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰				
	سادگی	۳	۵	۱۴	۱۳	۲۷	۷۷				

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

۳- عدالت محوری

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
عدم تبعیض بین گروه ها، قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف در روستا	مرتبط	۰	۲	۱۰	۲۳	۳۳	۹٤	۲۸٦	۹۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۰	۱	۱۸	۱٦	۳٤	۹۷				
	سادگی	۰	۲	۱٤	۱۹	۳۳	۹٤				
عدالت جنسیتی و سنی (مشارکت زنان و جوانان در امور روستا، درصد تعداد زنان در شورای اسلامی روستا و...)؛	مرتبط	۲	۳	۱٦	۱٤	۳۰	۸٦	۲٤۹	۸۳	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۳	۱۳	۱۷	۳۰	۸٦				
	سادگی	۲	٦	۱۱	۱٦	۲۷	۷۷				
رعایت اصل توازن و تعادل(توجه به ابعاد الکولوژیکی، اجتماعی، اقتصادی و...)	مرتبط	۲	٤	۱٤	۱۵	۲۹	۸۳	۲۱۷	۷۲	×	نامناسب
	واضح و روشن	۷	٤	۱۳	۱۱	۲٤	٦۹				
	سادگی	۹	۳	۱۲	۱۱	۲۳	٦٦				
اجرای متعادل و عادلانه طرح‌ها و پروژه‌ها در مناطق مختلف روستا	مرتبط	۲	۱	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲۵۷	۸٦	✓	مناسب
	واضح و روشن	٤	۲	۱٤	۱۵	۲۹	۸۳				
	سادگی	۲	٤	۱٦	۱۳	۲۹	۸۳				

٤- مسئولیت پذیری

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
پیگیری امور و تلاش خستگی ناپذیر مدیران محلی (پیگیری طرح‌ها و برنامه‌های در دست اجرا و ...)	مرتبط	۳	۱	۱۷	۱٤	۳۱	۸۹	۲۵۷	۸٦	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	٤	۱۸	۱۲	۳۰	۸٦				
	سادگی	۱	۵	۱۱	۱۸	۲۹	۸۳				
پذیرش شکست و استعفای مدیران محلی در صورت عدم موفقیت در اجرای امور روستا	مرتبط	۳	۱	۱۵	۱٦	۳۱	۸۹	۲٦٦	۸۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱٦	۱٦	۳۲	۹۱				
	سادگی	۳	۲	۱۲	۱۸	۳۰	۸٦				
اعتراف به اشتباهات توسط مدیران محلی؛ احساس مسئولیت محلی و (عدم گردن نهادن مشکلات و شکست‌ها به دیگران و...)	مرتبط	٤	۱	۱۷	۱۳	۳۰	۸٦	۲٤۱	۸۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	٤	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
	سادگی	٤	۵	۱٦	۱۲	۲۸	۷٦				
تلاش مدیران محلی برای تشویق مردم به پذیرش مسئولیت(توانمندسازی مردم محلی، واگذاری مسئولیت به افراد توانا تر و...)	مرتبط	۳	۳	۱۵	۱٤	۲۹	۸۳	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	۷	۱۵	۱۱	۲٦	۷٤				

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

۵- شفافیت

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
انتشار عملکرد؛	مرتبط	۱	۱	۱٦	۱۹	۳۵	۹۵	۲۷۵	۹۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱٤	۱۸	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۲	۱۷	۱٤	۳۱	۸۹				
قابلیت دسترسی به اطلاعات قابل اعتماد	مرتبط	۳	٦	۱۰	۱٦	۲٦	۷٤	۲۱۷	۷۲	×	نا مناسب
	واضح و روشن	۲	٦	۱۳	۱٤	۲۷	۷۷				
	سادگی	٤	۸	۹	۱٤	۲۳	٦٦				
مستند سازی آمار و اطلاعات (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و...)؛	مرتبط	۳	۲	۱٤	۱٦	۳۰	۸٦	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	٤	٤	۱۳	۱٤	۲۷	۷۷				
	سادگی	٤	۵	۱۳	۱۳	۲٦	۷٤				
کنترل و پایش عملکرد مدیران روستایی(توسط مردم و نهادهای مدنی و...)؛	مرتبط	٤	۱	۱٤	۱٦	۳۰	۸٦	۲٤٦	۸۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	٤	۲	۱۵	۱٤	۲۹	۸۳				
	سادگی	٤	٤	۱۳	۱٤	۲۷	۷۷				
تصمیم گیری‌های آشکار و روشن مدیران روستایی؛	مرتبط	۳	۰	۱۸	۱٤	۳۲	۹۱	۲۵٤	۸۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	٤	۳	۱۲	۱٦	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	٤	۱۵	۱٤	۲۹	۸۳				
گزارش دهی مداوم از تصمیمات برنامه‌ها و پروژه‌های در دست اقدام در مراسمات عمومی روستا؛	مرتبط	۲	۳	۱٦	۱٤	۳۰	۸٦	۲٦۹	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۱	۱۸	۱٤	۳۲	۹۱				
ارزیابی مداوم از تصمیمات و پروژه‌های اجرا شده	مرتبط	۳	۲	۱۳	۱۷	۳۰	۸٦	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	٤	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰				
	سادگی	٤	٦	۱۲	۱۳	۲۵	۷۱				

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

٦- پاسخگویی

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
پاسخگویی مدیران روستایی به وظایف و اموراتی که در روستا به عهده دارند؛	مرتبط	۲	۳	۱۰	۲۰	۳۰	۸٦	۲۵۱	۸٤	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	٤	۱۵	۱٤	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	۳	۱۵	۱٤	۲۹	۸۳				
رضایتمندی روستاییان (رضایتمندی از میزان دسترسی به خدمات و کیفیت خدمات، از عملکرد مسئولان دولتی، شورای اسلامی، دهیار و نهادهای مدنی)؛	مرتبط	۲	۱	۱۹	۱۳	۳۲	۹۱	۲٦۹	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۳	۱٦	۱٤	۳۰	۸٦				
باور پذیری روستاییان برای پاسخگویی به آنها؛	مرتبط	۱	۷	۱۵	۱۲	۲۷	۷۷	۲۰۹	۷۰	×	نامناسب
	واضح و روشن	٤	۵	۱۵	۱۱	۲٦	۷٤				
	سادگی	٦	۹	۱۱	۹	۲۰	۵۷				

۷- قانونمندی

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
احترام به حقوق مردم(آگاهی از حقوق شهروندی، مالکیت زمین و...)؛	مرتبط	۰	۱	۱۸	۱٦	۳٤	۹۷	۲۷۱	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۱	۱۵	۱٦	۳۱	۸۹				
	سادگی	۱	٤	۱٦	۱٤	۳۰	۸٦				
بی طرفی و برابری در برابر قانون(عدم وجود تبعیض یا جانبداری از فرد یا گروه خاصی در روستا)؛	مرتبط	۳	۲	۲۰	۱۰	۳۰	۸٦	۲٦٦	۸۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۰	۱۹	۱٤	۳۳	۹٤				
	سادگی	٤	۱	۱۷	۱۳	۳۰	۸٦				
پایبندی به قوانین و عرف محل(احترام به آداب و سنن، دانش بومی و...)؛	مرتبط	۲	۳	۱۸	۱۲	۳۰	۸٦	۲٤٦	۸۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	٦	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
کنترل و تعدیل فساد(جلوگیری از فساد اقتصادی و اداری و...)؛	مرتبط	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲۵٤	۸۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۵	۱۳	۱٦	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	٤	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

صدور مجوز ساخت و ساز بر اساس قانون و جلوگیری از ساخت و سازهای غیر قانونی	مرتبط	۱	۳	۱۳	۱۸	۳۱	۸۹	۲۷۱	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۲	۱۹	۱۳	۳۲	۹۱				
	سادگی	۰	۳	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱				
عدم و کاهش پارتی بازی در اجرای امور	مرتبط	٤	۵	۱۵	۱۵	۳۰	۷۷	۲۰۸	٦۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۵	۵	۱۰	۹	۱۹	٦٦				
	سادگی	٤	٦	۹	۱۰	۱۹	٦٦				

۸- مشروعیت

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
مقبول بودن نهاد دهیاری و شوراها در بین مردم روستا؛	مرتبط	۱	۰	۱۸	۱٦	۳٤	۹۷	۲۸۹	۹٦	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۰	۱۹	۱۵	۳٤	۹۷				
	سادگی	۱	۱	۱۷	۱٦	۳۳	۹٤				
پشتیبانی اهالی روستا از مدیران محلی	مرتبط	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲٤٦	۸۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۵	۱٤	۱٤	۲۸	۸۰				
	سادگی	۱	۸	۱٤	۱۲	۲٦	۷٤				
شایسته سالاری در انتخاب شوراها و انتصاب دهیاران(عدم پارتی بازی، لابی گری و قوم گرایی در انتخابات شوراها و انتصاب دهیاران)	مرتبط	۱	۲	۱۳	۱۹	۳۲	۹۱	۲٦۳	۸۸	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	٤	۱۳	۱٦	۲۹	۸۳				
	سادگی	۲	۲	۱٦	۱۵	۳۱	۸۹				
رابطه درست و قانونمند بین مدیران محلی و مردم(پذیرش تصمیمات شورا و دهیاری توسط مردم و ...)	مرتبط	۲	۲	۱۵	۱۵	۳۰	۸۸	۲٦۰	۸۷	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	٤	۱۳	۱٦	۲۹	۸۳				
	سادگی	۱	۳	۱٦	۱۵	۳۱	۸۹				

۹- کارایی و اثر بخشی

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ٤	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
تعیین اولویت‌های عمرانی و خدماتی براساس نظر اکثریت و نیازهای واقعی روستا	مرتبط	۲	۰	۱۷	۱٦	۳۳	۹٤	۲٦٦	۸۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۱	۱٤	۱۷	۳۱	۸۹				
	سادگی	۳	۳	۱۹	۱۰	۲۹	۸۳				

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

بهبود مستمر اقدامات و فعالیت‌ها در روستا(جلوگیری از طولانی شدن زمان اجرای پروژه‌ها و اجرای پروژه‌های پر هزینه و غیر ضروری، اجرای پروژه‌ها با هزینه کمتر و کیفیت مناسب)	مرتبط	٤	٢	١٧	١٢	٢٩	٨٣	٢٤٦	٨٢	✓	مناسب
	واضح و روشن	٢	٤	١٤	١٥	٢٩	٨٣				
	سادگی	٣	٤	١٢	١٦	٢٨	٨٠				
بهبود باز آفرینی نهادی؛(مقررات قوانین، ساختارهای سازمانی و ...)؛	مرتبط	٦	٤	١١	١٤	٢٥	٧١	١٨٠	٦٠	×	نامناسب
	واضح و روشن	١٠	٤	٨	١٣	٢١	٦٠				
	سادگی	١٠	٨	٩	٨	١٧	٤٩				
استفاده از روش‌های نوین در اجرای امور (پیدا کردن راه‌های خلاقانه و جدید برای بهبود کیفیت و عملکرد کاری و...)	مرتبط	٣	٤	١٣	١٥	٢٨	٨٠	٢١٧	٧٢	×	نامناسب
	واضح و روشن	٥	٦	١٢	١٢	٢٤	٦٩				
	سادگی	٦	٥	١٠	١٤	٢٤	٦٩				
کاهش هزینه‌ها و ارتقاء کیفیت خدمات(استفاده بهینه از تجهیزات در دسترس، اجرای صحیح و بدون اشتباه وظایف و کارها و...)	مرتبط	٢	٤	١٤	١٥	٢٩	٨٣	٢٤٩	٨٣	✓	مناسب
	واضح و روشن	٢	٣	١٣	١٧	٣٠	٨٦				
	سادگی	٣	٤	١٧	١١	٢٨	٨٠				
موثر بودن روند فعالیت و اقدامات مدیریت روستا برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده؛	مرتبط	٢	٥	١٣	١٥	٢٨	٨٠	٢٢٠	٧٣	×	نامناسب
	واضح و روشن	٢	٧	١٥	١١	٢٦	٧٤				
	سادگی	٣	٩	١٣	١٠	٢٣	٦٦				
رضایتمند روستاییان از اقدامات مدیریت روستا	مرتبط	١	١	١٨	١٥	٣٣	٩٤	٢٦٦	٨٩	✓	مناسب
	واضح و روشن	٠	٤	١٨	١٣	٣١	٨٩				
	سادگی	١	٥	١٥	١٤	٢٩	٨٣				
داشتن برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های منظم(تدوین منظم بودجه سنواتی، تدوین برنامه پنج‌ساله دقیق و مناسب و...)	مرتبط	٣	٣	١٦	١٣	٢٩	٨٣	٢٥١	٨٤	✓	مناسب
	واضح و روشن	٣	١	١٤	١٧	٣١	٨٩				
	سادگی	٣	٤	١٣	١٥	٢٨	٨٠				

منبع: نگارندگان

بحث و نتیجه گیری

عنوان حاکمیت خوب از اواخر قرن نوزدهم به عنوان پاسخی به فساد مدنی در حمایت از کارفرمایان و دستگاه‌های سیاسی به وجود آمد. تعریف ساده حکمروایی کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان است. حکمروایی را وقتی میتوانیم خوب بنامیم که نه تنها به بهبود شاخص‌های توسعه، بلکه به ساخت فرایندهای خوب تصمیم گیری که عادلانه، منصفانه و شفاف باشد منجر شود. شاخص ها، ساز و کار مناسب برای معرفی و سنجش یک پدیده هستند، در این راستا عده‌ای در تعریف و شناسایی حکمروایی خوب، به بیان شاخص‌های آن پرداخته‌اند تا ضمن شناسایی بهتر حکمروایی خوب، با استفاده از شاخص‌ها به اندازه گیری و سنجش آن در جوامع مختلف بپردازند، برای این منظور، افراد گروه‌ها و نهادهای ملی و سازمان‌های بین المللی به مقتضیات مکان و زمان هر یک شاخص‌هایی برای حکمروایی خوب تدوین نموده اند. شاخص‌های حکمروایی مانند مفهوم آن، با تعبیرها و تعریف‌های گوناگون از طرف نویسندگان و صاحبنظران مختلف همراه بوده است، در حوزه مطالعات روستایی نیز بدین

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نحـو اسـت. رهیافـت حکمروایـی خـوب روسـتایی کـه در دهه‌هـای اخیـر مـورد توجه محققیق روسـتایی قـرار گرفته اسـت مبنایـی اسـت بـرای اعمـال اقتـدار اداری، سیاسـی، اجتماعـی، اقتصـادی و سـرزمینی(قلمروی) در مدیریـت نویـن روسـتایی کـه جهـت دسـتیابی بـه توسـعه پایـدار روسـتایی و همچنین در برنامه‌ریزی‌های توسـعه روسـتایی بسـیار لازم و ضـروری اسـت. بر همین اسـاس بـا توجه به اینکـه طـی سـال‌های اخیـر در ایـران مطالعـات گوناگونی در حـوزه مدیریـت محلـی صـورت پذیرفتـه و در آینـده نیز ایـن مطالعات تداوم خواهد داشـت این خلاء مشـاهده شـد کـه در اغلـب مطالعـات حکمروایی روسـتایی شـاخص‌ها از انسـجام مطلوبـی برخـوردار نبوده و از جهتی از شـاخص‌ها و گویه‌هـای حکمروایـی خـوب شـهری الگـو بـرداری و اکتسـاب شـده اسـت. بر همین اسـاس پژوهـش حاضر نیز بـا هـدف تدویـن و اعتبارسـنجی شـاخص‌های حکمروایی خـوب روسـتایی انجـام شـد. در ایـن پژوهش نظـرات ۳۵ متخصـص برتر در حوزه توسـعه و مدیریت روسـتایی برای تهیـه، تدویـن، الویـت بندی و اعتبار سـنجی شـاخص‌های حکمروایـی خـوب روسـتایی اخـذ و تحلیـل گردیـد. طبـق تحلیل‌هـای صـورت گرفتـه اغلـب متخصصن اجمـاع نظر کلـی بـر تاییـد شـاخص‌های ارائه شـده داشـتند. همچنین بـر اسـاس تحلیل‌هـا صـورت گرفتـه از شـاخص‌های ۹ گانـه مـورد بررسـی طبـق میانگیـن اسـتاندارد سـه روش ارائـه شـده بـرای اولویـت بنـد شـاخص‌ها مشـارکت (۰,۴۲)؛ اجماع‌محـوری (۰,۲۸)؛ عدالت‌محـوری (۰,۲۱)؛ مسـئولیت‌پذیری (۰,۱۹)؛ شـفافیت (۰,۳۳)؛ پاسـخگویی (۰,۲۵)؛ قانونمنـد (۰,۲۰)؛ مشـروعیت (۰,۲۴)؛ و کارایـی و اثـر بخـش (۰,۲۰) از نظـر متخصصیـن کسـب نمودنـد. در مـورد کیفیـت گویه‌هـا نتایـج مطالعـه بدیـن نحـو بـود کـه از مجمـوع ۴۸ گویـه مـورد بررسـی، ۴۲ گویـه از نظر کارشناسـان به عنوان گویه‌های مناسـب بـرای حکمروایی روسـتایی شناسـایی شـدند کـه از ایـن تعـداد ۸ گویـه بـه شـاخص مشـارکت، ۴ گویه به شـاخص اجمـاع محوری، ۴ گویـه بـه شـاخص عدالـت محـوری، ۴ گویه به مسـئولیت پذیـری، ۷ گویـه بـه شـفافیت، ۳ گویـه به پاسـخگویی، ۶ گویـه بـه قانونمنـدی، ۴ گویـه بـه مشـروعیت و ۸ گویـه بـه اثـر بخشـی تعلـق دارنـد. در تحقیـق حاضـر، عـلاوه بـر معرفـی شـاخص‌های حکمروایـی خـوب روسـتایی، از روشـی منسـجم و علمـی در زمینـهٔ تدوین و اعتبارسـنجی شـاخص‌های حکمروایـی خـوب روسـتایی اسـتفاده شـد کـه میتوانـد مـورد اسـتفادهٔ کارشناسـان و محققـان مطالعـات روسـتایی در زمینـهٔ حکمروایـی خوب روسـتایی قـرار گیـرد. از اینـرو، پیشـنهاد می‌شـود کـه کارشناسـان سـازمان‌های دولتـی و برنامه‌ریـزان روسـتایی از شـاخص و گویه‌هـای مـورد تأییـد در مطالعـهٔ حاضـر کـه از اجمـاع نظـر متخصصـان، کارشناسـان و نخبـگان برخوردارنـد، بـرای مطالعـات در حـوزه مدیریـت نویـن روسـتایی، تدون برنامه‌هـای کوتـاه مـدت و بلنـد مـدت توسـعه روسـتایی بهـره گیرند.

منابع و ماخذ

۱. اصغـری، لغمایـی، صـادق و محسـن محرابـی(۱۳۹٤)، بررسـی و تحلیـل حکمروایی خـوب روسـتایی در توسـعه مدیریت روسـتایی کنفرانـس ملـی مهندسـی معمـاری، عمـران و توسـعه کالبـدی.

۲. الوانی، سـید مهدی و محسـن علیزاده ثانـی (۱۳۸۶)، تحلیلـی بـر کیفیـت حکمروایـی خـوب در ایـران، فصلنامـه مدیریت دانشـگاه علامه طباطبایی، شـماره ۵۳، صص۲۴-۱.

۳. پانتـام، رابـرت(۱۳۸۰)، دموکراسـی و سـنت‌های مدنـی، ترجمـه محمـد تقـی دل افـروز، ، انتشـارات روزنامـه سـلام.

۴. جاسـبی، جـواد و نـدا نفـری (۱۳۸۷)، الگـوی حکمروایـی خـوب: رهیافتـی فراینـدی- سیسـتمی، فصلنامـه مدیریت و توسـعه، سـال دهم، شـماره ۳۸، صـص۴۹-۳۶.

۵. رکـن الدیـن افتخـاری، عبدالرضـا(۱۳۸۲)، یادداشـت‌های درس نظریه‌هـا و برنامه‌ریـزی روسـتایی، مقطـع دکتـری، دانشـگاه تربیـت مـدرس.

۶. رکـن الدیـن افتخـاری، عبـد الرضـا، جـلال عظیمی آملـی، مهـدی پـور طاهـر و زهـرا احمـدی پـور(۱۳۹۰)، تبییـن رابطـه رهیافـت حکمروایـی خـوب و توسـعه پایـدار روسـتایی در مناطق روسـتایی اسـتان مازنـدران، فصلنامـه پژوهش‌هـای روسـتایی، دوره ۲، شـماره ۸ ص۳۴-۱.

۷. دربـان آسـتانه، علیرضـا(۱۳۸۹)، تبییـن حکمروایـی خـوب روسـتایی در حکومت‌هـای محلـی(مـورد: شهرسـتان قزویـن)، پایـان نامـه دکتـری دانشـکده جغرافیـا دانشـگاه تهـران.

۸. دربـان آسـتانه، علیرضا و محمد رضـا رضوانی(۱۳۹۰) تبییـن عوامـل موثـر بـر حکمروایـی روسـتایی در

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

حکومت‌های محلی مطالعه موردی شهرستان قزوین، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸ پاییز و زمستان ۱۳۹۰.
۹. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، (۱۳۸۶)، برنامه سال ۱۳۸۶ معاونت امور دهیاری ها.
۱۰. عظیمی آملی، جلال(۱۳۹۰)، تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاهای استان مازندران، پایان نامه دکتری دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱. کاظمیان، غلامرضا(۱۳۸۳)، تبیین رابطه ساختار حاکمیت و قدرت شهری با سازمان یابی فضا، (تلاش براي طراحي مدرن، نمونه: منطقه کلانشهر تهران)رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۲. میر محمدی، سید محمد و پرخیده، احمد(۱۳۸۶)، بررسی تاثیر کارایی و اثر بخشی دولت بر رشد اقتصادی(مطالعه موردی: ایران)، نشریه جامعه شناسی و اقتصاد، شماره ۱۲صص۱۲۸-۹۹.
۱۳. نورث، داگلاس(۱۳۷۷)؛ نهادها، تغییرات نهادی و عملکردی اقتصادی، ترجمه محمدرضا معینی، تهران، انتشارات سازمان برنامه و بودجه

14. Bevir, Mark (2013). Governance: A very short introduction. Oxford, UK: Oxford University Press.
15. Blancas, F. J.; González, M.; Lozano-Oyola, M.; and Pérez, F. (2010), "The assessment of sustainable tourism: application to Spanish coastal destinations". Journal of Ecological Indicators, 10: 484492-.
16. Cave, R. W (2005). Encyclopedia of the city, London & NewYork.
17. CFED (2004) Eight Principles for Effective Rural Governance… And How Communities Put Them Into Practice.
18. Colebatch, H. K. (2002), Policy, Open University Press, Philadelphia, USA
19. Espinosa Oxford Dictionaries. Oxford University Press. Retrieved 2016. A community of animals, plants, or humans among whose members interbreeding occurs, "Definition of population biology.
20. Fałkowski, Jan,(2013), Political accountability and governance in rural areas: Some evidence from the Pilot Programme LEADER+ in Poland, Journal of Rural Studies, Vol. 32, Pages 70–79.
21. Jose A. Puppim de Oliveira, Christopher N. H. Doll & Osman Balaban (2013). Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes, Journal of Cleaner Production, No. 58, PP: 138152-.
22. Lackey, Steven Brent, David Freshwater and Anil Rupasingha (2002) Factors Influencing Local Government Cooperation in Rural Areas: Evidence from the Tennessee Valley, Economic Development Quarterly, 2002, vol. 16, issue 2, pages 138154-.
23. Miller, G. (2001), "The development of indicators for sustainable tourism: results of a Delphi survey of tourism researchers". *Tourism Management*, 22(4): 351362-.
24. OECD (2006), the New Rural Paradigm: Policies and Governance. OECD Publishing.
25. Riley, J. (2001), "Multidisciplinary indicators of impact and change: key issues for identification and summary". *Agriculture*, *Ecosystems and Environment*, 87: 245259-.
26. Ward, Neil; Brown, David L. (2009). "Placing the Rural in Regional Development". Regional Studies. 43 (10): 1237–1244.
27. Sato, Hiroshi. 2006. Public Goods Provision and Rural Governance in China. China: An International Journal - Volume 6, Number 2, September 2008, pp. 281-298.
28. Sheng. K (2010). Good Governance in Southeast Asia, Environment&Urbanization ASIA, 1, 2:131- 147.
29. Stark, Nancy (2010) Effective Rural Governance, Rural Policy Research Institute, U. S. A.
30. T Landman, J Häusermann (2003) Map-making and analysis of the main international initiatives on developing indicators on democracy and good governance. Unpublished manuscript, University of Essex.
31. UNDP (2000) "characteristics of Good Governance", The Urban Governance initiative (TUGi).
32. UNDP) (2003), the urban governance initiative (UNDP TUGI0_environment and urbanization, 2003, 15159/.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]